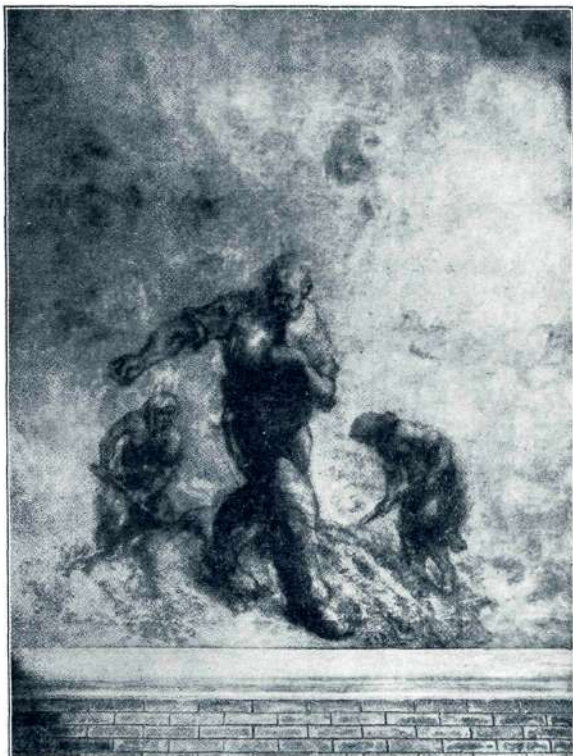


PROSVETNI DEL



R. JAKOPIČ: DOMAČIJA

RIHARD JAKOPIČ ŠESTDESETLETNIK

FRANCE STELE

So ljudje, ki jih ni preračunljiva ambicija, ampak življenje samo postavilo v sredo, »namernik«, da stojé celim generacijam na čelu kot vodniki in znaniki. Med take ljudi naše sedanjosti in polpreteklosti spada brez dvoma slikar Rihard Jakopič, ki bo letos dovršil svoje šestdeseto leto življenja. Ta jubilej pa ne bo sam povod, da se ga spomnimo, ampak je Jakopič prav za to priliko kot nalašč dovršil eno svojih življenjskih del v slikah veže mestne hiše na Ahac-ljevi cesti. V polnosti svoje umetniške in življenjske moči stopa torej preko tega svojega življenjskega praga in tudi sam se sklada z nami v tem, da je njegovo zadnje delo velepomemben dogodek v njegovem umetniškem delu.

Jakopič je večkrat odločilno posegel v razvoj naše umetnosti: Prvič na pragu 20. stol., ko je s svojimi tovariši, tako zvanimi impresionisti, vstopil kot revolucionar v slovensko umetnost, katere »simbol je bil«, kakor pripoveduje sam, »Grile. Bil je to najnižji moment slovenske umetniške kulture. Posledica narodne probujenosti v 2. pol. XIX. stol. je bila, da so Nemci popustili,

Slovenci pa niso še nič imeli. Zato sem pozneje deloma neupravičeno trdil, da slovenske umetnosti in kulture sploh bilo ni in se je šele l. 1900 začela. Zveza s preteklostjo je bila namreč pretrgana. Treba je bilo začeti popolnoma znova. Ogrin je bil edini nosilec tradicije, mi pa smo začeli kakor otroci popolnoma nanovo. Napačno je naziranje, da je obstajala kaka direktna zveza med nami in Wolfom preko Ažbeta in Šubicev. Tisto, kar nas je vezalo, je bila želja po drugačem, o kakem impresionističnem programu pa nismo nič vedeli; poznali smo ga komaj po imenu. Že kot deček sem se ukvarjal s problemi, o katerih sem pozneje slišal, da se z njimi pečajo impresionisti. Akademija mojega stremljenja ni zadovoljila, pa tudi Ažbetova šola ne. Le ena želja me je napolnjevala, da bi dobil v oblast formule in sredstva, ki bi mi omogočila uresničenje mojih želj. Pri Veselu sem začutil nekaj sorodnega in naenkrat sva se naslonila drug na drugega. Njegov cilj je bil sicer drugačen kot moj, a oba je vezala želja: »Ven iz akademije!« Isto sem opazil pri Jami in kmalu tudi pri Sternenu; pri Groharju pa so se oči odprle, ko je prišel v dotiko z menoj in Jamo. In to, kar smo mi dosegli s težavnim iskanjem, je on takoj poprijel in uresničil bolje kot mi. Pozneje, ko sem zopet enkrat prišel v Monakovo, sem videl prve originale impresionistov.«

To je kratka zgodba postanka prvega organiziranega umetniškega napore v zgodovini slovenske umetnosti. Jakopič je bil takrat med glavnimi propagatorji nove resnične, na svetovno merilo umerjene slovenske umetnosti. »Kljub temu pa vsaj o sebi lahko rečem, da me ni nikdar zajel internacionalni duh. Proti sprejemanju tujih vtisov sem vedno čutil odpor.«

Jakopičeva generacija je bila vzporedna generaciji prepoditeljev našega slovstva, ustvariteljev naše sodobne literature. »Čas naših začetkov je bil hudo revolucionaren; zametavali smo sploh vse stare formule. In če se v poznejšem delovanju katerega izmed nas vendar pojavljajo, se le zato, ker je spoznal, da jih lahko porablja brez škode za svojo individualnost.« V zvezi s tem je tudi njegovo mladostno odklanjanje starih mojstrov. »Sploh se nisem mogel vživeti vanje. Pozneje pa sem jih začel ceniti, nisem pa čutil potrebe posnemati, kopirati jih, ker sem si mislil: to ne odgovarja mojemu času, oni so drugače čutili, mi drugače. Danes pa bi kopiral, a mogoče netočno, če bi delal zase; predal bi se instinktu. Kopiral pa bi danes zato, ker me kako delo tehnično zanima, pa tudi za to, da bi ga delj časa lahko užival, se poglobil vanj. Vendar kdo ve, če ne bi iz te kopije nekaj drugega nastalo.«

Drugič je Jakopič odločilno posegel v usode slovenske sodobne umetniške kulture, ko je po svoji stalni nastanitvi v Ljubljani, potem ko se je vrnil opremljen s priznanji tujine s svojimi tovariši s propagandne turnee po Evropi, l. 1909.